

Ryszard Grygiel, Eugeniusz Czarny

Jarocin, woj. kaliskie, st. 2

Informator Archeologiczny : badania 22, 126-127

1988

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

znanych obiektów zbudowane były z taniego kamienia wapiennego, bądź też posiadały jądro kamienne oblicowane cegłą, układaną w wątku gotyckim. Szereg budynków nosi ślady przebudowy w okresie renesansu, włączających się z wprowadzeniem nowego podziału wewnętrznego i budowy ceglanych sklepień kolebkowych.

W obrębie rozpoznanych obiektów stwierdzono 2 budynki średniowieczne wsparte na fundamentach w konstrukcji punktowo-łękowej. Budynki te w fazie średniowiecznej nie były podpiwniczone. Ich modernizacja związana z wprowadzeniem piwnic dokonana została w okresie renesansu. Rozpoznane budynki posiadały szerokość w świetle wahającą się w granicach od 3,30 do 6,50 m. Sąsiadujące budynki posiadały wspólne ściany boczne.

Badania winny być kontynuowane w miarę zabudowy całego kwartału.

Gniewoszków,
woj. wałbrzyskie,
Zamek "Szczerba"

Muzeum Archeologiczne we Wrocławiu

Badania prowadził mgr Czesław Francke. Badania finansowały: KZA w Wałbrzychu, IIAŚiIT Politechniki Wrocławskiej oraz Uniwersytet Wrocławski w ramach programu badawczego "Przeobrażenia społeczne i narodowe na Śląsku". Czwarty sezon badań. Zamek średniowieczny (XIV w. - 1428 r.).

Nazwa Zamku (niem. Schnallenstein) pojawia się w 1358 roku. Jego dzieje związane były z rodziną Głoubosów, która na Ziemi Kłodzkiej pojawiła się pomiędzy 1315 a 1318 r.

Skoncentrowano się na rozpoznaniu części mieszkalnej zamku. Badaniami objęto 2 z 4 wyróżnionych pomieszczeń oraz odkryty w poprzednim sezonie piec typu hypokaustum.

Pomieszczenia wyeksplorowano do pierwotnego poziomu użytkowego. Odsłonięto zewnętrzną stronę pieca oraz jego otwór wyspowy. Jedno z pomieszczeń to korytarz z którego prowadziły wejścia do pozostałych pomieszczeń. Wejścia te odkopano. We wszystkich przypadkach zachowały się ich tylko dolne partie bez nadproży. Ościeża otworów wykonane były z bloków płaskowca ustawionych w przygotowanych wcześniej uskokach muru. W jednej ze ścian korytarza odsłonięto wnękę.

Interesujące jest, że próg wejścia do części mieszkalnej (do wspomnianego korytarza) znajdował się o blisko 1 m nad poziomem użytkowym oraz, że próg drzwi prowadzących do jednego z pomieszczeń posadowiono znacznie wyżej niż progi wejść do pozostałych z nich. Stąd wniosek, że właściwy poziom użytkowy korytarza stanowiły platformy-podesty o odpowiednio zróżnicowanych stopniach. W drugim z pomieszczeń, z piecem typu hypokaustum, odkryto 3 położone na różnych wysokościach odsadzki. Dwie z nich należy wiązać z kolebką. Trzecią odsadzkę posadowiono o ponad 1 m poniżej poziomu użytkowego pomieszczenia. Jej istnienie można wiązać z redukcją grubości muru zewnętrznego - obwodowego.

Wypełnisko pomieszczeń stanowiły warstwy: spaliniczny, przepalanej gliny, zwietrzałej zaprawy z kamieniami i humusu z kamieniami. Najbardziej zabytkoosne były dolne warstwy włącznie ze spągłem warstwy zwietrzałej zaprawy.

Odgruzowano także rejon bramy głównej.

Większość zabytków pozyskano z dwóch przebadanych pomieszczeń: 12290 fragmentów ceramiki (w tym kafle i cegły), 700 gwoździ, 567 ułamków kości, ok. 350 ułamków naczyń szklanych, 53 groty, 12 skobli, 6 podków, 7 noży, 5 sprzączek, 5 płytek zbroi, 2 ostrogi, 2 klucze, 1 wędzidło, 1 bogato zdobione szydło, 3 paciorki, 3 osetki, 1 srebrną monetę i 1 fragment glinianej figurki. Na uwagę zasługują okucia drzwi i metalowe elementy wozu. Za najbardziej spektakularne uznać należy bryły przepalanej gliny z otworami po grotach bełtów kuszy.

Gnieszno, woj. poznańskie, st. 15 - patrz wczesne średniowiecze.

Górka Sobocka, gm. Kondratowice, woj. wrocławskie - patrz epoka brązu.

Góry, woj. siedleckie, st. Drohiczyń "Ruska Strona" - patrz wczesne średniowiecze.

Grodzisk, gm. Grębków, woj. siedleckie, st. 1 - patrz wczesne średniowiecze.

Gronowo, gm. Lubicz, woj. toruńskie, st. 1 - patrz wczesne średniowiecze.

Hyża, gm. Zamość, woj. zamojskie, st. 1 - patrz neolit.

Jarocin,
woj. kaliskie,
st. 2

Muzeum Regionalne w Jarocinie

Badania prowadził dr hab. Ryszard Grygiel, przy współudziale mgr Eugeniusza Czarnego. Badania finansowali: WKZ w Kaliszu i Muzeum

Regionalne w Jarocinie. Kontynuacja badań z lat 1986 - 1987. Średnio-wieczna siedziba rycerska Zarembów (z poł. XIII - XIV/XV w.).

Badaniami objęto zachodnią i częściowo północną część siedziby rycerskiej Zarembów. W wykopie o wymiarach 8 x 3 m uchwycono pełny zasięg warstw kulturowych. Od strony zachodniej odkryto zwarty bruk kamienny, który pierwotnie umacniał w tym miejscu zbocze sztucznie usypanego stożka, a jednocześnie mógł stanowić fundament dla drewnianych ścian siedziby. Stwierdzono, że północna część siedziby rycerskiej w niewielkim stopniu została naruszona i zniszczona przez warstwy niwelacyjne gruzu w 2 poł. XIX w. Materiały ruchome (ceramika, kości zwierzęce, przedmioty żelazne) były o wiele mniej liczne, aniżeli w roku ubiegłym. Na uwagę zasługują dalsze groty bełtów do kuszy oraz gwiaździsty bodziec ostrogi, odkryte w spalonej, południowo-zachodniej części siedziby. Materiały te nie zmieniają dotychczasowego spojrzenia na chronologię całego obiektu. Należy przypuszczać, że na przebadanym w ciągu ostatnich 3 lat terenie, o łącznej powierzchni 70,5 m², odsłonięto ok. 3/4 siedziby Zarembów.

Materiały z badań przechowywane są w Muzeum Regionalnym w Jarocinie.

Badania będą kontynuowane.

|| Jedwabno, gm. Lubicz, woj. toruńskie, st. 1 - patrz wczesne średniowiecze.

Kalisz

Polska Akademia Nauk Instytut Historii Kultury Materialnej Zakład Archeologii Polski Środkowej Pracownia Badań Architektury Murowanej w Łodzi

Badania prowadził zespół pod kierunkiem doc. dr hab. Tadeusza Poklewskiego. Finansował WKZ w Kaliszu. Badania trwały od 1981 do 1988. Ruina zamku z XIV w.

W niezgodności z lokalną tradycją zamek umiejscowiono i w części odkopano przy budynku dawnej szkoły wojewódzkiej, a obecnie i Liceum Ogólnokształcącego im. Adama Asnyka i na sąsiednim Pl. Kilińskiego. Po pruskich rozbiórkach z przełomu XVIII i XIX w. zachowały się partie fundamentowe w obrębie przede wszystkim podwórcowej ściany skrzydła zachodniego. Wśród struktur murowanych rozpoznano skrzydło zachodnie oraz wychodzące z jego naroży partie skrzydeł północnego i południowego. Wykopy objęły w sumie powierzchnię około 4 arów i sięgnęły do głębokości od 3 do 4 m.

Ustalono niewątpliwy terminus post quem budowy zamku znajdując przysypane nasypem z okresu budowy zamku szczątki chałupy drewnianej (podwalinowa belka i klepisko), rozebranej w związku z budową zamku, w której klepisko gliniane było wdeptanych 10 monet srebrnych, datowanych na ostatnią ćwierć XIII i pierwszą ćwierć XIV w. Mamy więc do czynienia z reliktem zamku Kazimierza Wielkiego.

Odkopane szczątki fundamentów oraz zwaliska stropów drewnianych z polepą, powstałe podczas pożaru zamku, który identyfikujemy ze znaną datą 1537, dowodzą, że budowla była czworokątna, czteroskrzydłowa, wpisana w kwadrat o boku około 45 m. o czterech kondygnacjach nazemnych. Podpiwniczeń średniowiecznych w badanej partii nie stwierdzono. Skrzydło zachodnie musiało mieć chyba przeznaczenie gospodarcze, nie stwierdzono w nim śladów innej zabudowy, poza drewnianą w obrębie murowanych ścian zewnętrznych. Wydaje się, na podstawie obserwacji konstrukcji, że naroże północno-zachodnie zamku było pozbawione wyodrębnionego węża obronnego, pomimo, że pozostawało w linii obronnej murów miejskich. Naroże południowo-zachodnie, od strony miasta, również nie kryło w sobie węża obronnego, ponieważ w całości było zajęte przez co najmniej trzykondygnacyjny - licząc wraz z komlnem - gliniany piec chlebowy, wielokrotnie wylepiany wewnątrz. Brama zamkowa główna, umieszczona w elewacji południowej, od miasta, wychodziła nieznacznie poza tę elewację i była w czasach nowożytnych, po pożarze w 1537 r., zaopatrzona w most zwodzony z przeciwwagą. W skrzydle zachodnim znajdowała się druga brama, gospodarcza, o wybrukowanym przejeździe, wiodąca na przygródek.

Po pożarze w 1537 r. zamek odbudowano, ale bez skrzydła zachodniego. Natomiast po drugim pożarze chyba w 1656 r. zamek pozbawiono ostatecznie fortyfikacji, a w tym i bramy głównej. W jej zwaliskach znaleziono zabytki włączające się z użytkowaniem między 1550 i 1656 r.: monety i - przede wszystkim - gliniane, kamienne i szklane kulki do ręcznej broni palnej. Płwiczka pod przeciwwagę mostu zwodzonego w bramie została zasypana gruzem z dużą zawartością nowożytnych kafli piecowych z 2 połowy XVI i 1 połowy XVII w.

Inne atrakcyjne zbiory ruchome to przede wszystkim ułamki naczyń glinianych o jednolitym strygraficznie pochodzeniu z warstw powstałych podczas budowy zamku i datowanych na lata czterdzieste XIV w. Następnie są też zbiory szkła w ułamkach z naczyń z przełomu XVIII